

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

**ТРАГИКА ЧУЛНОСТИ ФРАНЦИСКА ГОЈЕ
1746 - 1996**

Каталог изложбе

Нови Сад, 1996

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Каталози изложби

3

Аутори каталога и изложбе

Ружица Симин-Допуђа

и

Весна Степановић

ПРЕДГОВОР

Пре двесто педесет година рођен је великан европског сликарства, знаменити шпански сликар Франциско Хосе де Гоја и Лусиентис, чије дело превазилази оквире епохе у којој је живео. Тим поводом Библиотека Матице српске приредила је изложбу *Трагика чулности Франциска Гоје 1746-1996*.

Франциско Хосе де Гоја и Лусиентис рођен је 30. марта 1746. године, у Фуентетодосу крај Сарагосе. Изузетно скромног порекла, али несумњивог талента за сликарство, већ са тринает година почиње да учи код сликара Хосе Лузен и Мартинеза у Сарагоси. Необуздана страсна природа доводи младог Арагонца у многе неприлике, те мора да бежи у Италију, где наставља сличан живот.

Након повратка у Сарагосу слика у капели Пилар и самостану Аула Деи на Ебру. За ову тему, међутим, није нарочито заинтересован. Ради по налогу владајуће класе, племства и цркве, али са унутрашњом дистанцом и свођењем религиозног на световни ниво.

За краљевску мануфактуру Санта Барбара израђује нацрте за таписерије које ће красити ловачки двораци Ел Прадо, чиме је стекао опште признање у Шпанији.

Краљ Карло III позира Гоји за портрет 1779. године. Уметничка академија у Мадриду именује га својим чланом, а убрзо постаје и њен директор. Године 1788. именован је за дворског сликара. Портретира краљевску породицу, инфанте и принцезе, дворске даме и низ значајних ликова из шпанског друштва. Импровизује на стотине појединачних и групних портрета, те настају изузетна сликарска дела, која нису једнаке вредности, али су својеврсни документи посебног продорног запажања и сасвим оригиналне реализације. Гоја настоји пре свега да открије праву личност свог модела, његове страсти и нагоне, мисли и тежње, али тиме није умањена сликарева жеља да верно дочара физичку сличност. Његово најславније дело из ове области је *Скујни поририј породице Карла IV* (Музеј Прадо), израђен 1800. године. На овој слици се налази портрет краљице Марије Лујзе који је ремек-дело психичке и физичке сличности. За Гоју је физички портрет увек само тумач неопходан за остварење моралног портрета.

Сусрет са војвоткињом од Албе, каприциозном лепотицом, од које је Гоја старији шеснаест година, одводи сликара у једну мучну и необуздану страст, постаје роб те жене. Он слика богињу и блудницу, вампира и демона који га мучи. Тако настају слике које су резултат те страсти, пожуде и предане љубави - *Обучена Маја* и *Наџа Маја* (обе се налазе у Музеју Прадо).

Гоја у позним годинама ствара четири главне збирке бакрореза - *Кајричос*, *Ужаси рајџа*, *Тауромахија* и *Disparates*. Мотиви *Кајричос* су лажи свештеника, разметљивост и расипништво двора, беда и немаштина, инспирисани духом новог хуманизма француске револуције. Они представљају својеврсну оптужбу друштва, те су непосредно по издавању повучени и предати краљу.

Ужаси рајџа, на 85 листова, говоре против освајачке изопачености Наполеонових ратова, шибају свирепост, грубост, крволочност освајача и величају храброст партизана.

Тауромахија мајсторски представљају шпанску народну игру, борбу са биковима, док у циклусу *Disparates* (бунило, глупости) Гоја, већ одавно глув, сада и стар, болестан и скоро слеп, црта своје тешко одгонетљиве визије, језиве симболе једне епохе у којој мрак реакције и тлачења народа поново гуше извојевану слободу.

Оригинални Гојини цртежи, изузетно важни у његовом опусу, чувају се у Музеју Прадо и у Националној библиотеци у Мадриду.

Последњи период живота Гоја проводи усамљен, у "кући глувог човека", како су суседи назвали његову кућу, сликајући "тамне слике". Пада у немилост двора, одлази у Париз, а потом у Бордо. Умире у изгнанству, 16. априла 1828. године, надживевши себе, своју епоху, своју жену и све, изузев једног, од своје двадесеторо деце...

Приликом постављања изложбе коришћене су књиге из збирке Библиотеке Матице српске. Из приватне збирке Љубице Бошковић је каталог изложбе у Отави, а изложени предмети су из приватних збирки Ксеније Светличкић, Славице Крстић и Адриене Пинтер.

Изложба је отворена од 1. до 31. марта 1996. године у витринама испред Свечане сале Матице српске.

О ФРАНЦИСКУ ГОЈИ

Живот тога чудног човека и великог мајстора, умногом је легенда пуна сјаја и мрака. Она понекад подсећа на Микеланђела и Бетовена, али се одиграва на нижем плану, и нејаснија је, и страшнија. Нема у њој ничег прометејског ни фаустовског. То је мартириј без надземаљске утехе. Трагика чулности, пре свега. Гордо ћутање плоти која страда без наде и илузије.

(...)

Био је право дете своје земље и свога века. Гиздав, гурман, кавалџер, био је, како каже један чедан биограф, “љубитељ женског пола”, и претеривао у томе. Непосредан и плаховит, са несумњивим знацима генија у свему што мисли, пише и ради. Шпанац како га је бог дао.

(...)

Гоја је на рат гледао као на једно од многих и неминовних зала којима је човечанство подложно. Са висине свога бола, он готово и не разликује Шпанце од Француза. У тим цртежима види се, у савршеној објективности, само једно: избезумљеност људи који се уништавају, и ужас тога уништавања. Наслови појединих цртежа, када се повежу, представљају неку врсту филозофског и сентименталног дневника: они су сажети и речити, и својом иронијом често прикривају уметничково немоћно огорчење или узалудно сажаљење. Тако на једном цртежу који приказује само гомилу мртваца, пише: Покопати и ћутати.

(...)

Не може се знати зашто постоји зло на свету, јер све што постоји нема смисла ни разлога. На другом месту, Гоја је на један језиво наиван начин дао последњу реч и пуну меру свога нихилизма, негирајући и постојање другог света пошто је порекао смисао овога. На том цртежу види се малко одигнута плоча, а испод ње један скелет помаља руку и показује хартију са натписом “Ништа”. Дакле, ни тамо нема ништа. То је порука покојника, и то је дно Гојина очаја.

(Из књиге *Зачиси о Гоји*)

Иво Андрић

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

1746. Гоја (*Francisco José de Goya y Lucientes*) родио се 30. марта у Фуендетодосу, селу близу Сарагосе.
1760. Учи код сликара у Сарагоси.
1764. У Мадриду ради у студију Франциска Бајеуа.
- 1770-71. Кратак боравак у Риму. Прве поруџбине слика с религиозним темама за катедралу у Сарагоси.
1773. Жени се Бајеуовом сестром Хосефом.
- 1776-79. Ради цртеже за краљевску фабрику таписерија.
1783. Слика првог министра, Флорида-Бланку; преко њега и инфанта дон Луиса Антонија, започиње његова каријера дворског портретисте.
- 1792-93. Озбиљна болест, после које остаје глув, што мења правац његовог рада.
- 1796-97. Са војвоткињом од Албе борави у Санлукару. Ради прве серије гравира, *Кајричосе*.
1800. Први дворски сликар. Слика краљевску породицу.
- 1808-13. Приближан датум кад су настале *Сирахојне раија* инспирисане Наполеоновим нападом на Шпанију.
- 1814-19. Повлачи се у “кућу глувог човека”; период “тамних слика”; *Борбе с биковима, Пословице*.
1824. У немилости двора. После кратког времена проведеног у Паризу, настањује се у Бордоу.
1828. Умире у Бордоу, 16. априла.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΚΑΤΑΛΟΓ

Аутопортрет, 1775

Соуа

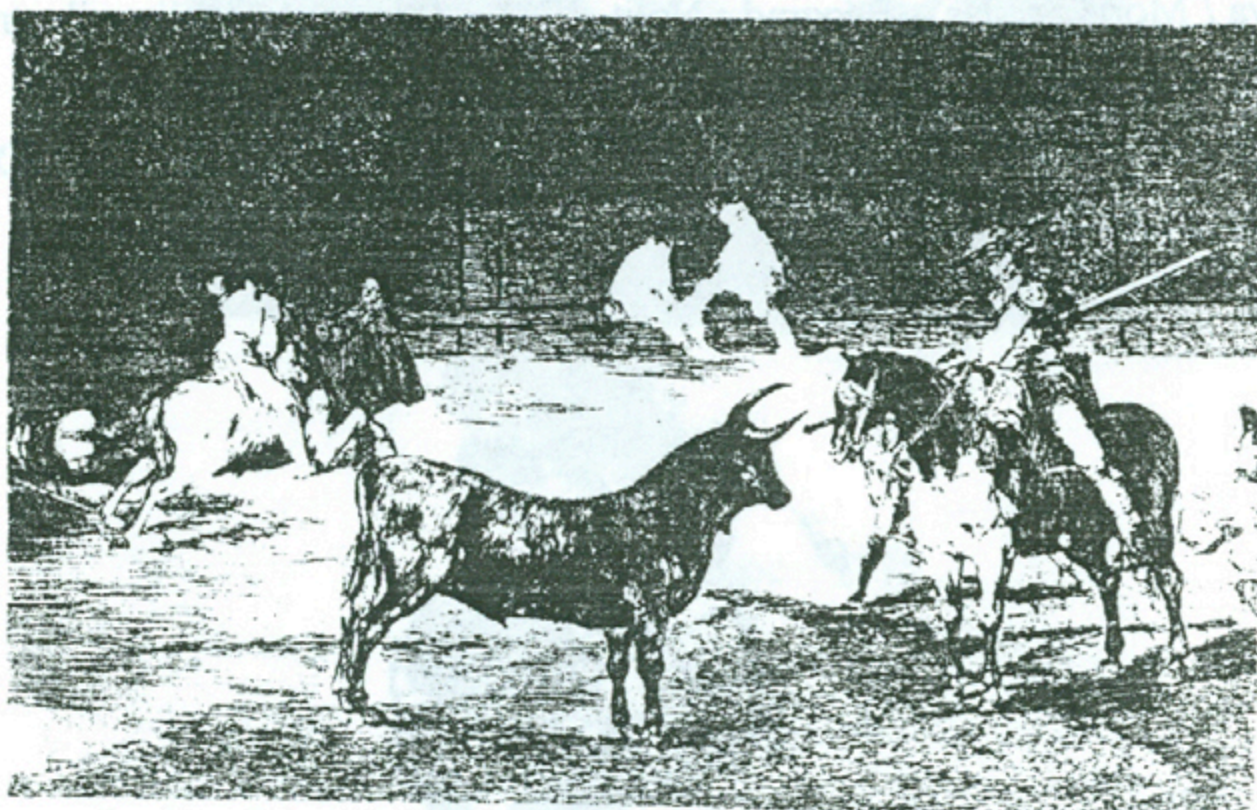
КЊИГЕ

1. Гоја / Иво Андрић ; опремила Нађа Фурлан. - Београд : Просвета... [и др.], 1974. - 63 стр. : илустр.
2. Goya (1746-1828) / tekst napisao Frederik S. Vajt. - Beograd : Prosveta, 1967. - [b. p.] : ilustr.
3. Goja : slikarstvo / priredio Lafuente Ferrari. - Beograd : "Vuk Karadžić", [1985]. - 154 str. : ilustr.
4. Goya / Moris Serilas. - Beograd : Nolit, 1961. - [8] str., 15 tabli sa ilustr. u bojama. - (Mala umetnička enciklopedija ; 25)
5. Goya / Antonina Vallentin. - Zagreb : Naprijed, 1963. - 435 str., XXXII str., s tablama reprodukcija.

Војвоткиња од Албе са дететом црне слушкиње

6. Goya / [tekst] José Gudiol. - Beograd : Jugoslavija, 1979. - 168 str., [2] savijena lista reprodukcija : ilustr. - (Velike monografije slavnih slikara)
7. Goya / les auteurs a yant collaboré a cet ouvrage sont Jacques Chastent. - Paris : Hachette, 1964. - 265 str., [9] str. ilustr.
8. Goya : mit fünfzig Farbtafeln / Enriqueta Harris. - London : Pawlak Verlag [s. a.]. - 90 str. : ilustracije u boji.
9. Francisco José Goya y Lucientes / Miroslav Krleža . - Zagreb : Nakladni zavod Hrvatske, 1948. - 16 str., 25 str., s tablama : ilustr. - (Mala biblioteka ; 31)
10. Goya a pictorial biography / Vyvyan Holand. - London : Thames and Hudson, 1961. - 144 str.

Борбе с биковима (Тауромахија)

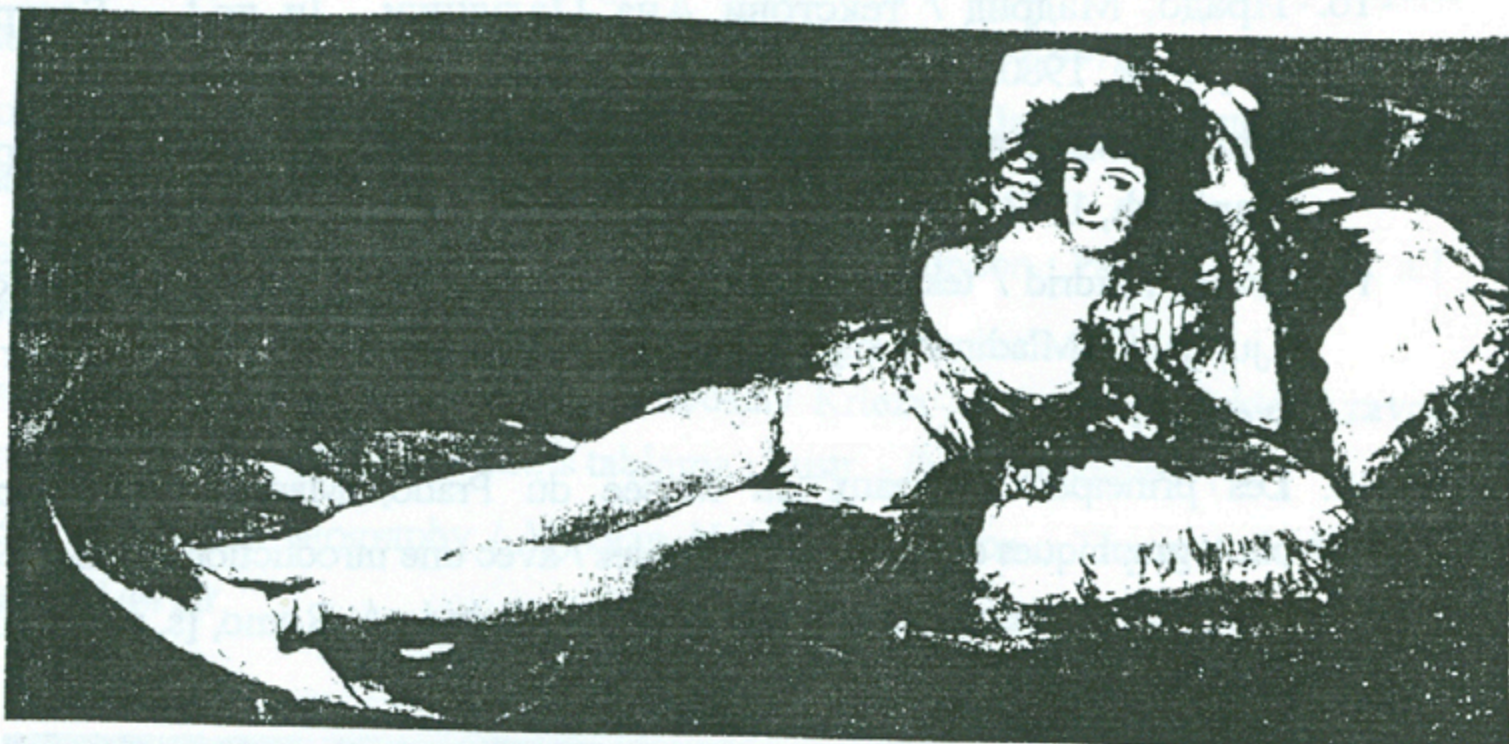
11. The Ravages of war / tex by Douglas Schoenherr. - Ottawa : National Gallery of Canada, 1995. - 1 višestruko presavijen list.
12. Есеји / Олдос Хаксли. - Београд : Нолит, 1974. - 235 стр. - (Мала библиотека ; 101)
13. Мисли и боје / Ото Бихаљи-Мерин. - Београд : Просвета, 1947. - 499 стр. : илустр.
14. Есеји / Мирослав Крлежа. - Београд : Слобода, 1977. - 410 стр.
15. Прадо, Мадрид / текстови Ана Палукини... [и др.]. - Београд : Вук Караџић, 1990. - 171 стр. : илустр. во бои. - (Музеите на светот)

16. Прадо, Мадрид / текстови Ана Палукини... [и др.]. - Београд : Вук Караџић, 1980. - 171 стр. : илустр. у боји . - (Музеји света ; 7)
17. Прадо, Мадрид / текстови Ана Палукини... [и др.]. - Београд : Вук Караџић, 1973. - 171 стр. : илустр. у боји. - (Музеји света ; 7)
18. Prado, Madrid / tekstovi Ana Palukini... [i dr.]. - Beograd : "Vuk Karadžić" ; Ljubljana : Mladinska knjiga ; Zagreb : Mladost, 1973. -171 str. : ilustr. - (Muzeji sveta ; 7)
19. Les principaux tableaux du Musée du Prado, Madrid : 208 reproductions photographiques des peintures originales / avec une introduction et index complet des tableaux du Musée par Enrique Romo. - Madrid : A. Romo, [s. a.]. - LIII, 208 str. : ilustr.

Гола Маја

20. Zlatni vek španjolskog slikarstva : (prikaz i uspomene) / Ljubo Babić . - Zagreb : A. Velzek, 1944. - 206 str. : ilustr.
21. Istorija umetnosti kroz pisma velikih stvaralaca : od Gibertija do Gejnzboroa / Ričard Frial. - Beograd : Jugoslavija, 1963. - 284 str. : ilustr. sa 150 slika, 51 u boji
22. Zgodovina umetnosti : slikarstvo, kiparstvo, arhitektura i uporabna umetnost / G. Pischel. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 1969. - 3 knj. (237; 237; 237 str.) : ilustr.

Обучена Маја

ФОТОГРАФИЈЕ И РЕПРОДУКЦИЈЕ

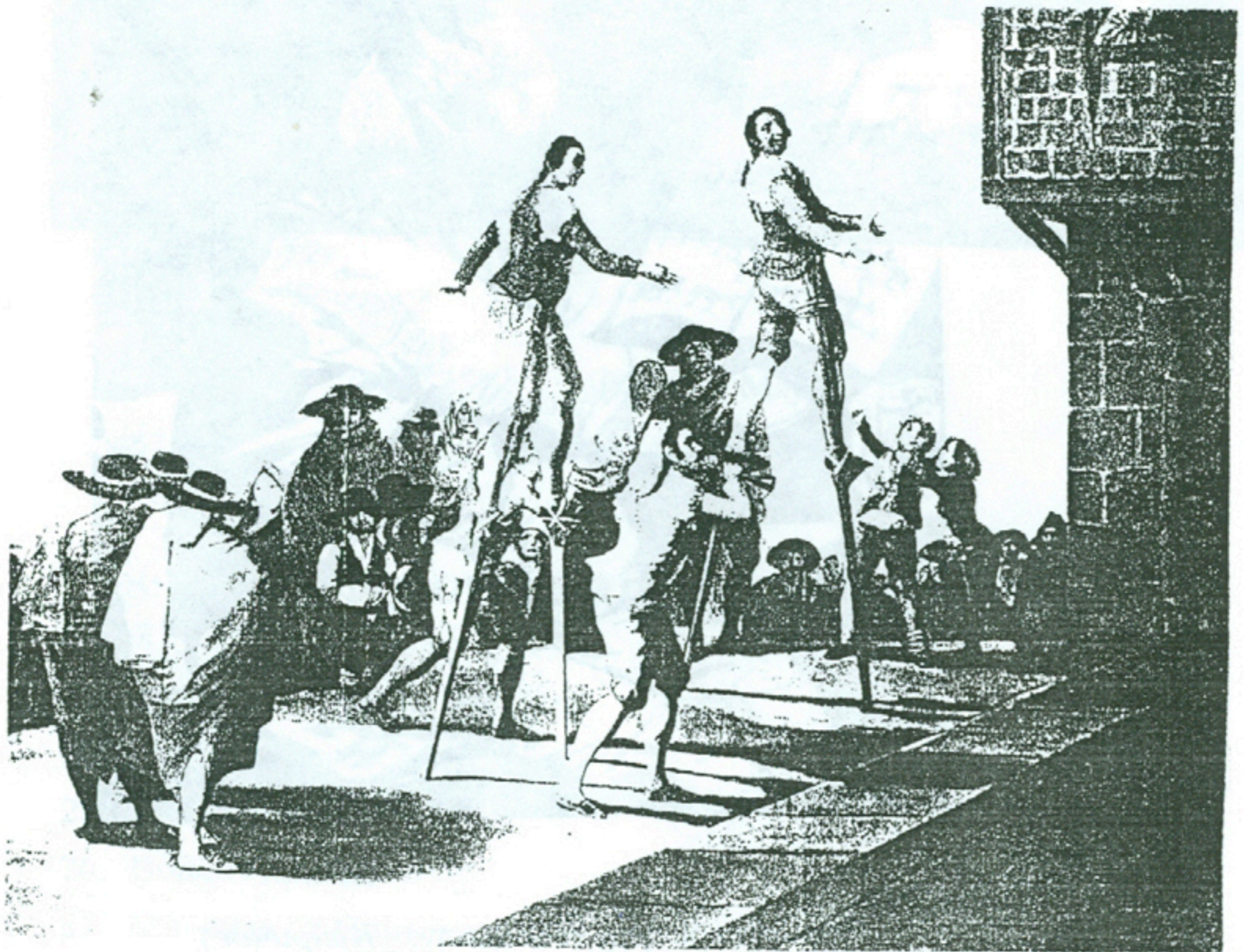
23. Неколико Гојиних портрета
24. "Кућа глувог човека"
25. Дон Франциско Баје
26. Војвоткиња од Албе
27. Маркиза од Понгехоса
28. Дон Мануел Осорио
29. Краљица Марија Лујза
30. Дона Исабела Кобос де Порсел
31. Последњи Гојин аутопортрет (1826. године)
32. Краљ Карло IV
33. Краљица Марија Лујза
34. Нага Маја
35. Хосефа Баје де Гоја, Гојина супруга
36. Маје на балкону
37. Млекарица из Бордоа

За његовог деду (Из циклуса *Каїричос*)

38. Одевена Маја
39. Породица Карла IV
40. Сунцобран
41. Човек који пије
42. 3 цртежа из циклуса *Тауромахија*
43. Дона Тадеа Ариас де Енрикез
44. Добродушни духови
45. Погреб сардине
46. Ништарија са копљима (*Тауромахија*)

47. Оне су већ селе (*Каїричос*)
48. Оданост професији (*Каїричос*)
49. Шта кројач може да учини (*Каїричос*)
50. Исправка (*Каїричос*)
51. За његовог деду (*Каїричос*)

Шетачи на штулама

52. Цртеж из циклуса *Провербиос*
53. Мушкарац и жена плешу са кастањетама (*Провербиос*)
54. Колос или Паника
55. 2. мај 1808.
56. Не може се знати зашто никад више (*Ужаси раиџа*)
57. Справљање барута

58. 3. мај 1808.

59. Види се ко је јак (*Ужаси раиџа*)

60. Велико јунаштво против мртвих (*Ужаси раиџа*)

61. Несрећна мајка (*Ужаси раиџа*)

Велико јунаштво против мртвих (*Ужаси раиџа*)

ТРАГИКА ЧУЛНОСТИ ФРАНЦИСКА ГОЈЕ

1746 - 1996

Издавач

Библиотека Матице српске

Нови Сад

Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори каталога

Ружица Симин-Допуђа

и

Весна Степановић

Тираж

100 примерака